

Recuperació i posada en valor de l'hort de la Verdolaga

Ajuntament de Castellbisbal

juny de 2024

Exp. 2023/0031139

**Diputació
Barcelona**

**Àrea d'Acció Climàtica
i Transició Energètica**

Equip redactor: Tarpuna SCCL

Coordinació: Enric Coll i Gina Güell, Oficina tècnica d'educació i promoció ambiental de la Diputació de Barcelona

---

ÍNDEX

RESUM EXECUTIU	5
ANTECEDENTS	6
JUSTIFICACIÓ DEL PROJECTE	6
OBJECTE I ABAST	6
METODOLOGIA DE TREBALL	6
L'ESPai	8
DIAGNOSI	9
EL PASSAT HISTÒRIC	9
CARACTERÍSTIQUES BÀSIQUES DEL MUNICIPI	9
L'OFERTA ACTUAL D'ACTIVITATS AMBIENTALS A LA CIUTADANIA	10
L'EDUCACIÓ AMBIENTAL A LES ESCOLES	11
RESULTATS DE L'ENQUESTA ESCOLAR	12
EL MUSEU DE LA PAGESIA DE CASTELLBISBAL	13
LA FESTA DE LA VEREMA I ALTRES ACTIVITATS	14
ADAPTACIÓ DE L'ESPai	15
PROPOSTA CONCEPTUAL	15
OBJECTIUS	16
DISSENY DE L'ESPai	16
ACTIVITATS	18
DEFINICIÓ DE LES ACTIVITATS	18
OBSERVEM EL PAISATGE	20
FESTA DE LA VEREMA	21
OBSERVEM LA BIODIVERSITAT	22
ITINERARI AUTOGUIAT	24
FES EL PAGÈS	25
EL CICLE DEL CARBONI	26
GESTIÓ	27
NECESSITATS	27
MANTENIMENT AGRONÒMIC	28
OFERTA EDUCATIVA	29
FESTA DE LA VEREMA	29
ANNEX I: PRESSUPOST D'IMPLANTACIÓ	31
ANNEX II: ANÀLISI DEL SÒL	34
ANNEX III: ENQUESTES A ESCOLES	35
ANNEX IV: DISSENY DE L'ITINERARI AUTOGUIAT	38

RESUM EXECUTIU

El present projecte desenvolupa la posada en valor d'un espai agrícola de propietat municipal, anomenat l'hort de la Verdolaga, que consta d'uns 3.800 m² de superfície ocupada per pins i arbusts i amb vestigis de l'antic ús agrícola, com són unes petites terrasses, una bassa per recollir aigua pels tractaments fitosanitaris i arbres fruiters molt envellits.

El municipi consta d'una oferta d'educació ambiental molt diversa i força completa, tant per als centres educatius com per a la ciutadania i en diferents àmbits i temàtiques.

Castellbisbal té un passat agrícola i rural, com molts altres municipis del nostre país, però manté la voluntat de preservar i difondre aquest museu, especialment a través del Museu de la Pagesia de Castellbisbal. Es tracta d'un centre de divulgació i interpretació de la història del poble, lligada a les feines del camp i al cicle agrícola, especialment al cultiu de la vinya.

El present projecte proposa posar en valor l'hort de la Verdolaga i convertir-lo en una extensió viva del museu de la pagesia. Es vol un espai viu, on hi hagi cultius tradicionals, vinya i fruiters bàsicament, i on es pugui veure i també viure i experimentar el passat agrícola. Es tracta, per tant, d'una aula viva, o una aula exterior que connecta l'oferta d'educació ambiental amb el museu, l'observació de la natura i el passat històric, per projectar un futur més sostenible.

El treball inclou un estudi preliminar dels costos de gestió de l'espai i una primera proposta d'activitats que podria acollir i que serien complementàries a l'oferta actual, tant per a escoles i centres educatius com per a la ciutadania i els visitants del museu. De totes les propostes cal subratllar el disseny d'un itinerari autoguiat a través de la finca i la proposta de recuperació de la festa de la verema, que ja es va realitzar per iniciativa privada al poble entre els anys 2011 i 2018.

ANTECEDENTS

Justificació del projecte

L'Ajuntament de Castellbisbal disposa d'una petita finca agrícola abandonada de 3.800 m² propera al nucli urbà que pot esdevenir un recurs tant per a un públic escolar com per a la ciutadania en general. La finca és de titularitat municipal i té una qualificació urbanística agrícola, adjacent amb terrenys forestals.

Durant l'any 2022, l'Ajuntament va desbrossar i netejar la finca amb la col·laboració de l'ADF i alumnes de l'Institut Castellbisbal mitjançant un projecte d'Aprenentatge i Serveis (APS), així com amb la contractació d'una empresa especialitzada, fent-la accessible i susceptible de posteriors accions de posada en valor. Es va fer una neteja popular i una retirada dels residus d'amiant per part d'una empresa gestora autoritzada.

El projecte parteix de la voluntat de l'Ajuntament de Castellbisbal de donar valor i un ús a aquesta parcel·la en el marc del programa d'educació ambiental que es realitza actualment al municipi.

Objecte i abast

S'ha seguit la metodologia d'elaboració d'un equipament d'educació ambiental tot i que l'Hort de la Verdolaga no es pot considerar un equipament d'educació ambiental pròpiament dit, més aviat un recurs per complementar l'oferta existent i per vincular-se a un equipament ja existent. El present treball vol definir el potencial d'ús de la finca i també valorar de forma aproximada els costos de millora i de gestió per a facilitar la presa de decisions per part del consistori.

Metodologia de treball

Des d'un punt de vista metodològic, la redacció del projecte es desglossa en els següents elements:

- > El punt de partida, o antecedents del projecte. Es tracta d'un anàlisi dels elements previs que són el marc contextual de l'encàrrec i les motivacions dels agents impulsors.
- > La diagnosi de l'espai que es vol adequar, sobretot els aspectes morfològics de la parcel·la, les característiques agronòmiques i la ubicació. Es tracta de identificar la capacitat d'acollida de l'espai en front a possibles alternatives d'ús.
- > La diagnosi de l'oferta d'educació ambiental del municipi per identificar mancances o aspectes a potenciar mitjançant el disseny del nou recurs.
- > Un procés participatiu mitjançant entrevistes personals amb agents del municipi i una reunió de treball amb els tècnics municipals.

- > Definició dels criteris conceptuals de l'Hort de la Verdolaga i els objectius generals i específics de l'espai.
- > Disseny de l'espai, tant de les necessitats d'adequació com també la determinació de les tasques de manteniment, ja que es tracta d'un espai agrícola i, per tant, un espai viu.
- > La definició detallada de les activitats que podrà acollir l'espai, així com les necessitats de gestió i avaluació.

L'ESPAI

L'Hort de la Verdolaga està situat a l'oest de la vila de Castellbisbal, a sobre de la carretera de Molins, annexa a l'actual deixalleria i a l'estació meteorològica. Es tracta d'una parcel·la de 3.800 m², amb una morfologia en pendent, un 28% de promig, però amb terrasses irregulars, la qual cosa conforma petits espais plans aptes per al cultiu. Podem considerar espais aptes per al cultiu uns 1.000 m².

Actualment la parcel·la està ocupada per pins i varis arbres fruiters molt vells, pereres, ametllers i figueres, que són el vestigi de l'antic ús agrícola de la parcel·la. Hi ha varis elements característics, una bassa de recollida d'aigua per s'usava antigament per a preparar els tractaments de caldo bordelès i una cabana excavada en roca.

L'anàlisi del sòl indica una textura argilosa, pH bàsic, un contingut en nutrients mitjà-baix i no presenta nivells alts de metalls pesants (vegi's annex).

La ubicació de la parcel·la és suficientment propera al municipi per a permetre la visita de grups escolars i per la ciutadania en general. Actualment es realitzen visites a la deixalleria i a l'estació meteorològica accedint des de la rotonda de la Plaça Joel Martínez, per un camí i un corriol que va paral·lel a la Carretera de Molins de Rei.

DIAGNOSI

El passat històric

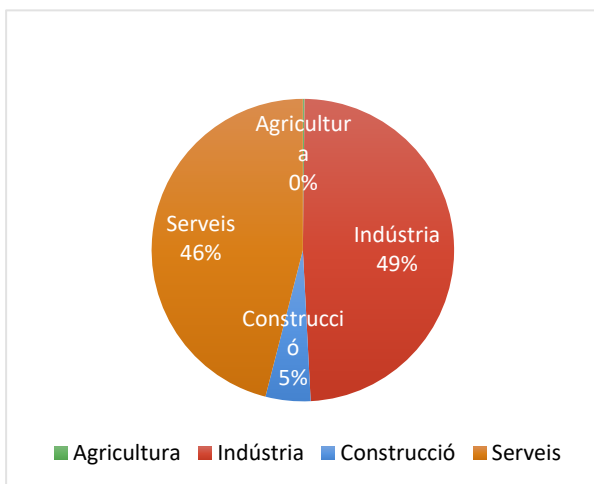
La vila de Castellbisbal fou una vila agrícola fins mitjans del s. XX. El cultiu de la Vinya va predominar durant el s. XIX, fins l'aparició de la fil·loxera, a finals de segle, una plaga que va causar una gran mortaldat de ceps arreu del país i que va accelerar canvis profunds. Molts agricultors van diversificar-se més i va sorgir amb força el cultiu de fruiters, especialment cirerers, pereres, pomeres i presseguers.

Gràcies a la introducció del peu americà, el cultiu de vinya va prosseguir durant el s. XX. Existia l'activitat de "reparto", la venda i el transport ambulant del vi que a mitjans de segle es va convertir en l'activitat principal.

Aquests fets, a més del procés d'industrialització i urbanització propis de tot el país durant el s XX van provocar la pràctica desaparició de la pagesia. De manera similar a altres contrades del país, el poble, amb orígens rurals i profundes arrels en la producció agrícola, va esdevenir una petita ciutat, amb el seu polígon industrial dedicat bàsicament a la indústria i als serveis.

Aquesta podria ser, probablement, una història similar a la d'altres pobles, però, en el cas de Castellbisbal ha perviscut una notable voluntat de preservar i recordar el passat agrícola. Aquesta voluntat es visualitza en l'existència del Museu de la Pagesia de Castellbisbal, de gestió municipal, en el museu del tractor d'època, d'iniciativa privada, i en activitats que s'han realitzat els darrers anys, com la festa de la verema, que s'expliquen més endavant.

Característiques bàsiques del municipi

Castellbisbal és un municipi de l'extrem oest de la comarca del Vallès Occidental, que limita amb el Baix Llobregat, amb una superfície de 31,03 Km² i una població de 12.811 habitants. Es tracta, per tant, d'un municipi amb una densitat baixa si ho comparem amb la resta de la comarca.

El municipi té un 6,5% de població de nacionalitat estrangera, pràcticament la meitat de la proporció de la resta de la comarca. Això és degut probablement a la mala comunicació del municipi, que disposa d'una estació de tren però a 3Km del

centre urbà. És per això que els processos de migració han afectat de manera menys intensa que en el conjunt de la comarca i de l'àrea d'influència de la ciutat de Barcelona.

Actualment el sector serveis i la indústria són els més importants al municipi i l'agricultura representa només el 0,2% de la població treballadora. D'aquell passat agrícola en queden vestigis, només 142 has cultivades i 35 explotacions agràries i la vinya, el cultiu històric de la vila, només representa un 7% de les terres llaurades, 10 has en total.¹

Cultiu	Sup. (has)	%
Cereals	8	5,6%
Herbacs	33	23,2%
Guarets	22	15,5%
Olivera	42	29,6%
Vinya	10	7,0%
Fruiters	22	15,5%
Hivernacle	3	2,1%
Altres	2	1,4%
Total	142	100,0%

Respecte al medi ambient, la recollida selectiva de residus municipals va ser del 57,5% el 2021, una xifra notable i clarament per sobre de la mitjana de la comarca i del país.

L'oferta actual d'activitats ambientals a la ciutadania

Castellbisbal ofereix diverses activitats d'educació ambiental dirigides a diferents públics, amb l'objectiu de promoure la consciència ecològica i el respecte pel medi ambient. Detallem l'oferta classificada per àmbit temàtic:

Àmbit canvi climàtic

- Activitats en el marc de la setmana Europea de la Mobilitat.
- Xerrades puntuals (canvi climàtic, l'hora del planeta, energies renovables, ...).

Àmbit residus

- Jo reparo (programa de tallers de prevenció de residus).
- Setmana Europea de la Prevenció de Residus.

¹ Idescat <https://www.idescat.cat/emex/?id=080543>

Àmbit medi natural

- Clean up.
- Festa de l'arbre.
- Jugateca ambiental – cicle de tallers familiars.
- Activitats puntuals.

Àmbit alimentació i agricultura

- Tallers Museu de la Pagesia (DIM), fins el 2023.

L'educació ambiental a les escoles

Existeixen nombroses i diverses activitats per als centres escolars que s'ofereixen des de dos àmbits, l'àrea de medi ambient de l'Ajuntament i el Museu de la Pagesia. El museu es centra més en aspectes històrics i culturals lligats al passat agrícola, mentre que l'àrea de medi ambient fa una oferta més centrada en aspectes mediambientals, tot i tenir alguns punts en comú.

Catàleg de tallers i recursos de l'Àrea de Medi Ambient

- Biodiversitat
- Canvi climàtic
- Salut i natura
- Residus
- Aigua i energia
- Patrimoni cultural

Itineraris- visites del catàleg d'activitats escolars del Museu de la Pagesia

- El món dels conreus - visita combinada barraques de vinya i Museu
- El mont de pagès – visita combinada museu i masies
- Coneix les masies de Castellbisbal

Visites al museu

- La vida quotidiana a pagès.
- Conreus i eines
- Visita guiada al museu

Com a conclusió l'oferta és variada i abasta els principals reptes ambientals que tenim com a societat i, a més és usada habitualment per les escoles.

Resultats de l'enquesta escolar

Com a part del procés de diagnosi i participació s'ha passat una enquesta a totes les escoles i instituts de la vila. En general s'ha constatat que el municipi ofereix una gama àmplia d'activitats i que aquesta és usada pels centre escolars de forma habitual. No s'ha identificat cap mancança o dèficit important més enllà que alguns centres no usen l'oferta actual per desconeixement o per excés de feina.

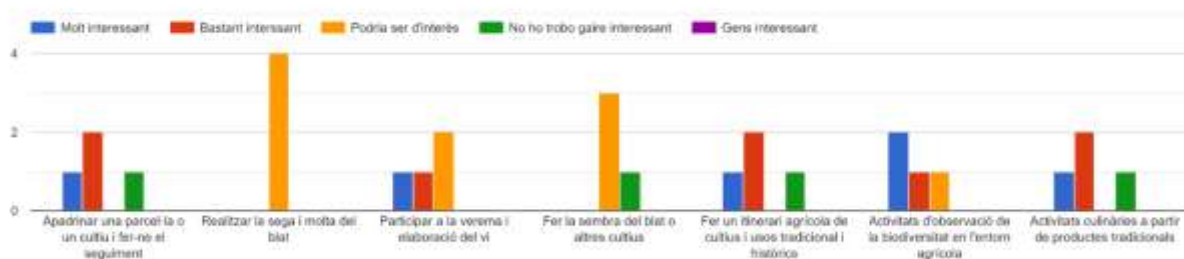
Com valoreu l'oferta d'activitats de que s'ofereixen al mateix municipi, relacionades amb d'educació ambiental i/o amb la història agrícola del municipi?

4 respostes

A l'enquesta s'ha preguntat per l'interès en algunes activitats, tal com es mostra en el gràfic següent. Hi ha dues activitats que no generen interès, que són les relacionades amb el cultiu o la sembra del blat i la resta han estat valorades com a bastant o molt interessants per la resta de centres escolars.

Valora possibles activitats a oferir, en el marc del vostre centre educatiu

A l'annex III es mostra el detall de totes les respostes a l'enquesta. Com a conclusió podem dir que hem de tenir en compte els centres educatius per a proposar activitats que complementin l'oferta actual però que l'espai de l'hort de la Verdolaga no ha de tenir com usuari principal l'oferta a escoles i instituts, ja que aquests estan força ben proveïts de propostes diverses.

El museu de la pagesia de Castellbisbal

El Museu de la Pagesia es troba situat en un edifici històric de Castellbisbal, el qual ha estat restaurat i adaptat per acollir les seves exposicions i activitats. L'accés és fàcil tant per a residents com per a visitants. El museu ofereix una experiència educativa i enriquidora que permet als visitants connectar amb el passat agrícola de la vila.

La finalitat del museu és la preservació i divulgació del patrimoni agrícola i l'antiga vida rural de la vila. S'ofereix als visitants una visió detallada de les pràctiques agrícoles tradicionals i la vida quotidiana dels pagesos al llarg del temps. A continuació, es presenten alguns aspectes destacats del museu:

Col·lecció i Exposicions:

Eines i Maquinària Agrícola: El museu compta amb una àmplia col·lecció d'eines i maquinària utilitzades en l'agricultura tradicional. Aquesta col·lecció inclou des de petits instruments manuals fins a grans màquines utilitzades en diferents etapes de la producció agrícola.

Estris Domèstics: A més de les eines agrícoles, el museu exposa una varietat d'estrils domèstics que reflecteixen la vida quotidiana de les famílies pageses. Això inclou utensilis de cuina, roba, mobles i altres objectes d'ús diari.

Recreacions d'Espais: El museu presenta recreacions d'espais típics d'una masia catalana, com ara la cuina, el rebost, el celler i les habitacions. Aquestes recreacions ajuden els visitants a entendre millor com era la vida en una masia tradicional.

A més de la visita al museu, s'ofereixen les activitats que s'han anomenat a l'apartat anterior:

- **Visites Guiades:** El museu ofereix visites guiades per a escoles, famílies i grups organitzats. Aquestes visites permeten als participants conèixer de prop els diferents aspectes de la vida agrícola i la història local.
- **Tallers i Demostracions:** El Museu de la Pagesia organitza tallers i demostracions pràctiques sobre tècniques agrícoles tradicionals, com ara la sembra, la collita, la poda i la cura dels animals de granja. Aquests tallers són ideals per a nens i adults interessats en aprendre sobre l'agricultura sostenible.

A la següent taula es mostren els indicadors d'activitat del museu de l'any 2023. Es pot concloure que l'equipament té una activitat notable, tant de públic en general com de les escoles.

	Indicadors
Nombre d'escolars que han visitat el museu	392 (16 grups)
Nombre de persones de grups no escolars	120
Nombre total d'accessos al museu i a activitats	3.664
Públic participant a esdeveniments fora del museu	1.165
Públic que ha accedit a les exposicions	2.860

La festa de la Verema i altres activitats

La Festa de la Verema de Castellbisbal era una celebració tradicional que ret homenatge a la recol·lecció del raïm i a les activitats vitivinícoles que han estat part important de la història i la cultura del municipi. Aquesta festa estava organitzada i impulsada per col·lectius del poble, liderats per en Vicenç Moliner. Es va realitzar des del 2011 i fins l'any 2018.

La festa incloïa la collita o el transport del raïm amb mitjans artesanals, les portadores, una passejada amb els carros carregats de raïm, un esmorzar popular i la trepitjada i premsada del raïm. També s'incloïa la venda del vi de collites anteriors, un sorteig i l'edició d'un llibret amb textos divulgatius de l'entorn, poemes i referències a la història de la vila, en el qual col·laboraven amb aportacions dineràries nombrosos comerços del poble.

Tot i celebrar-se durant diversos anys i amb un èxit d'assistència i implicació de la ciutadania, l'any 2018 es va deixar de celebrar degut a la falta de recursos.

Les **destreses dels pota-rojos** són unes proves d'habilitat relacionades amb les feines del camp, una mena de concurs que es feia antigament i es va recuperar el 2017 per la festa major d'agost, adaptat a l'actualitat i en format similar a una gimcana.

Consta també que alguna vegada s'havia fet l'activitat de **segar i batre** el cereal.

ADAPTACIÓ DE L'ESPAI

Proposta conceptual

L'hort de la Verdolaga ha de ser un espai que complementi l'oferta actual del municipi i que empelti i interaccioni amb els dos pols de l'oferta educativa: el Museu de la Pagesia i l'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament. Com a pont entre aquestes dues ofertes relacionarà els aspectes mediambientals i la mirada al passat històric per tal de, a partir de la comprensió del passat i del coneixement del present, projectar una visió del futur més harmònica i sostenible.

És per això que es proposa que l'hort de la Verdolaga, com a espai permanent, estigui funcionalment lligat al Museu de la Pagesia i, per tant, sigui una "sala" del museu, a l'aire lliure, una extensió del mateix museu però viva i canviant. L'espai ha de permetre:

- Veure el paisatge agrícola antic i present del municipi: l'hort està en un espai elevat que té un camp de visió ampli des del qual es pot veure el paisatge actual, identificar antigues terrasses i camps de conreu, relacionar-los amb el mateix hort i amb el paisatge antic a partir de fotografies històriques per permetre reflexionar sobre els canvis soferts el darrer segle i sobre les conseqüències ambientals i socials. Ha de permetre visualitzar també quin futur volem, més sostenible i proper a l'agroecologia.
- Viure el nostre passat agrícola mitjançant el cultiu de la vinya, fruiters i plantacions de secà, a través del seguiment dels cultius, les tasques al camp i l'ús de tècniques de cultiu antigues.
- Aprendre la vida sostenible a través de l'experimentació, observant la biodiversitat de l'espai i l'equilibri entre l'home i la natura a través de la producció d'aliments.

L'hort de la Verdolaga tindrà, per tant, tres eixos estratègics:

Ambiental

Històric

Agroecològic

Objectius

Objectiu general: crear un espai educatiu que sigui una extensió viva del museu de la pagesia ajudi a la preservació del passat agrícola de la vila i a promoure un futur més sostenible

Objectius específics

1. Promoure la recuperació i posada en valor del passat agrícola del territori.
2. Fomentar el coneixement de la biodiversitat.
3. Fomentar el coneixement de l'agricultura sostenible i de proximitat.

Disseny de l'espai

Tala de pins

Per a adaptar la parcel·la per a l'ús agrícola cal reduir la competència que els nombrosos pins existents farien als cultius, per l'ombra i pel creixement vigorós de les arrels. Al plànol s'indica els espais proposats per al cultiu, els quals es desbrossaran i s'hi eliminaran tots els pins i arbustos existents.

Moviments de terres

Es proposa adaptar l'ús a l'orografia existent per evitar costos innecessaris. Només es preveu adaptar l'accés a la feixa inferior per a poder accedir a la cova mitjançant el caminet ja existent i afegint una barana de fusta per facilitar l'accés amb més seguretat.

Plantació de vinya

La plantació de vinya és l'element central de l'actuació. Es proposa plantar només 500 m², suficient com espai demostratiu. La plantació es farà al mode que es feia fins l'aparició de la mecanització, amb un marc de plantació adaptat a les terrasses existents i a una distància entre plantes de 1,8m i la formació de la planta en vas. Es proposa utilitzar majoritàriament la varietat xarel·lo i afegir algun peu de varietat pansa, una varietat primerenca que es cultivava per a fer primerenca.

Plantació de fruiters

Els fruiters existents són arbres molt envellits i en mal estat. Es proposa mantenir-los i afegir 10 peus de fruiters, resseguint les alineacions que hi ha actualment. Es replicarà els fruiters ja existents, ametllers, pereres i presseguers, amb varietats locals adaptades a la sequera.

Espai de cultiu de secà

Es reservarà un espai de cultiu per a que estigui a disposició de possibles projectes participatius de cultius experimentals de secà. Es preveu només desbrossar-los anualment tres vegades a l'any per què estigui disponible, però només es cultivarà si sorgeixen les persones o col·lectius que vulguin fer-ne ús.

Itinerari i senyalística

Tal com s'indica a l'apartat d'activitats, l'itinerari autoguiat serà l'element central de l'espai i constarà de plafons per a cada punt d'interès i d'una senyal que indicarà el recorregut.

Tancament dissuasiu

S'instal·larà una tanca cinegètica amb pals de fusta tractada de 120 mm de diàmetre, de 1,5m d'alçada, amb una porta de 3,5m d'amplada.

ACTIVITATS

Definició de les activitats

Un espai agrari com l'hort de la Verdolaga és un recurs que pot permetre molta diversitat d'activitats educatives però cal tenir en compte que partim d'un programa d'educació ambiental molt complet i molt utilitzat per les escoles. A més, tot i tenir una bona ubicació, l'espai de l'hort representa per les escoles o la ciutadania una passejada d'uns 20 minuts. Per tant, la idea no és sobrecarregar amb moltes propostes un programa existent sinó complementar-lo i proposar només activitats que necessiten l'espai. Es proposen, per tant, un paquet d'activitats que es poden fer a l'hort però no a qualsevol altra lloc, o que l'espai de l'hort aporta un valor i una millora molt significativa a l'activitat.

Els **eixos temàtics** de les activitats coincideixen amb els tres eixos estratègics:

Medi ambient

Agroecologia

Història

Tipologies d'activitats:

Visita o activitat d'observació guiada per una persona experta

Taller pràctic per a grups, dinamitzat per una persona experta

Visita o itinerari autoguiat

Activitat puntual lligada al calendari agrícola

Activitat	Tipus d'activitat	Eixos temàtics	Primària	Secundària	Ciutadania	Visitants
Observem el paisatge						
Festa de la Verema						
Observem la biodiversitat						
Itinerari autoguiat						
Fes el pagès						
El cicle del carboni						

Observem el paisatge

Títol de l'activitat:	Observem el paisatge
Destinatari	Alumnes de secundària, ciutadania i visitants del museu.
Objectius	Aprendre a observar el paisatge i interpretar la petjada que l'ésser humà hi ha deixat al llarg de la història. Reflexionar sobre la sostenibilitat, el passat agrícola i el present industrial del territori.
Descripció de l'activitat	Les persones participants observen des del turó de la Verdolaga el paisatge agrari i forestal actual i identifiquen diverses unitats de paisatge. Es reflexiona sobre l'origen i les característiques de les diferents unitats, posant èmfasi en les diferències de sòl, en la manca d'un bosc madur, en què tot el paisatge que s'observa és fruit de la mà de l'home.
Metodologia a seguir	Portar a les persones participants al turó de la Verdolaga en un punt amb bona visibilitat. Explicar el funcionament de l'activitat, amb una primera part d'observació individual i una segona part de posada en comú. Deixar 15 minuts d'observació individual, guiant a les persones participants a fixar-se en el paisatge agrari i forestal, per a que identifiquin diverses unitats de paisatge. Després fer la posada en comú, on es comenten les observacions individuals. Cal que apareguin les següents unitats de paisatge: <ul style="list-style-type: none"> - Matollars a solell que antigament eren vinyes. - Boscos joves que proliferen millor a obac. - Antigues terrasses agrícoles (les del mateix hort de la Verdolaga). - Antiga sorrera. - Camps cultivats al torrent de Peguera. - Habitatges i zones industrials urbanitzades. - Síntomes d'erosió, xaragalls i torrents. Per acabar es fa una reflexió col·lectiva del paisatge
Recursos humans	Educador ambiental amb experiència per guiar i corregir l'observació.
Nombre de participants	Grups de 12-15 persones
Durada de l'activitat	30 minuts
Observacions	Pot ser una activitat introductòria o complementària a altres tallers o activitats. Per observar alguns paisatges com el torrent de Peguera cal caminar uns minuts.

Festa de la verema

Títol de l'activitat:	Observem el paisatge
Destinatari	Ciutadania en general
Objectius	Donar a conèixer i posar en valor el passat vitivinícola i agrari del municipi. Generar una activitat comunitària que funcioni com a espai de trobada i de relació entre persones de la zona. Fer difusió i comunicació de l'espai i el projecte.
Descripció de l'activitat	Esdeveniment festiu que es faria un cop l'any, a principis o mitjans de setembre que commemora la collita del raïm i l'elaboració manual del most i la posterior fermentació del vi. Consta d'una jornada festiva on es realitzen totes les tasques amb eines i arrels antics i es fa el trepig i premsat del vi a una plaça, coincidint amb un esmorzar i una festa popular.
Metodologia a seguir	Preparar l'esdeveniment amb antelació: <ul style="list-style-type: none"> - Decidir data - Contactar amb equip productor de l'esdeveniment - Fer difusió de l'esdeveniment - Preparar activitats entorn a la collita i elaboració manual de most - Preparar àpat popular - Coordinar amb una activitat cultural d'algun projecte local (com un petit concert) per atraure més persones i generar un ambient festiu
Recursos humans	Equip coordinador i productor de l'esdeveniment.
Nombre de participants	Indefinit
Durada de l'activitat	Una matí i fins després de dinar.
Observacions	Es tracta de recuperar l'esdeveniment que es va realitzar durant uns anys, fins el 2018. La collita del raïm es podria fer a l'hort de la Verdolaga quan estigui en producció i la collita sigui suficient.

Observem la biodiversitat

Títol de l'activitat:	Observem la biodiversitat
Destinatari	Alumnes de primària i secundària.
Objectius	Aprendre a observar la diversitat d'éssers vius i les seves característiques. Estimula la capacitat d'observació de la natura. Fomentar el treball en equip i promou la mobilitat i l'activitat física de les persones participants.
Descripció de l'activitat	L'activitat consisteix en observar, trobar i reconèixer diferents éssers vius de l'ecosistema, per entendre la biodiversitat i la seva importància. S'organitzen les persones (alumnes) participats en grups, que treballaran en equip per trobar els éssers vius presents en les fitxes gràfiques que es proporcionen. Si es creu convenient es pot organitzar l'activitat de forma competitiva o cooperativa entre grups per fomentar la motivació.
Metodologia a seguir	L'activitat comença amb una explicació sobre la biodiversitat i la seva importància. Els alumnes participants s'organitzen en grups als quals se'ls proporciona una fitxa gràfica d'un ésser viu, vegetal o animal, present a l'espai. Cada grup fa la cerca per l'espai d'aquell ésser viu i, quan el troba, ho comunica a l'educador ambiental que li proporciona una altra fitxa. Al final de l'activitat es fa un recompte dels resultats i una conclusió i recull de l'aprenentatge. Es fa notar que abans d'arribar segurament no eren conscients de la gran diversitat d'éssers vius que hi ha en l'entorn agrari ben gestionat.
Recursos humans i materials	Educador o educadora ambiental i conjunt de fitxes d'éssers vius elaborades a partir de la seva presència a l'espai.
Nombre de participants	Grups de 12-15 per cada educador.
Durada de l'activitat	1h
Observacions	Cal una preparació prèvia de les fitxes.
Títol de l'activitat:	Observem la biodiversitat
Destinatari	Alumnes de primària i secundària.
Objectius	Aprendre a observar la diversitat d'éssers vius i les seves característiques. Estimula la capacitat d'observació de la natura. Fomentar el treball en equip i promou la mobilitat i l'activitat física de les persones participants.
Descripció de l'activitat	L'activitat consisteix en observar, trobar i reconèixer diferents éssers vius de l'ecosistema, per entendre la biodiversitat i la seva importància. S'organitzen les persones (alumnes) participats en grups, que treballaran en equip per trobar els éssers vius presents en les fitxes gràfiques que es proporcionen. Si es creu convenient es pot organitzar l'activitat de forma competitiva o cooperativa entre grups per fomentar la motivació.

Metodologia a seguir	<p>L'activitat comença amb una explicació sobre la biodiversitat i la seva importància.</p> <p>Els alumnes participants s'organitzen en grups als quals se'ls proporciona una fitxa gràfica d'un ésser viu, vegetal o animal, present a l'espai. Cada grup fa la cerca per l'espai d'aquell ésser viu i, quan el troba, ho comunica a l'educador ambiental que li proporciona una altra fitxa.</p> <p>Al final de l'activitat es fa un recompte dels resultats i una conclusió i recull de l'aprenentatge. Es fa notar que abans d'arribar segurament no eren conscients de la gran diversitat d'éssers vius que hi ha en l'entorn agrari ben gestionat.</p>
Recursos humans i materials	Educador o educadora ambiental i conjunt de fitxes d'éssers vius elaborades a partir de la seva presència a l'espai.
Nombre de participants	Grups de 12-15 per cada educador.
Durada de l'activitat	1h
Observacions	Cal una preparació prèvia de les fitxes.

Itinerari autoguiat

Títol de l'activitat:	Itinerari autoguiat
Destinatari	Ciutadania i visitants del museu.
Objectius	Conèixer l'espai i els diferents punts d'interès, amb especial èmfasi als eixos estratègics; ambiental, històric i agroecològic.
Descripció de l'activitat	<p>L'espai de l'hort de la Verdolaga disposarà d'un itinerari amb 6 punts d'interès en els quals hi haurà un cartell explicatiu i disposarà també d'un plànol general de tot l'espai amb el recorregut complet de l'itinerari. Els punts d'interès seran:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bosc 2. Dipòsit 3. Vinya 4. Fruiters 5. Camp 6. Cabana
Metodologia a seguir	Aquesta activitat es pot fer de manera autònoma i independent, seguint el recorregut marcat al plànol general. Si s'escau, una persona educadora ambiental pot acompanyar al grup per a ajudar amb les observacions paisatgístiques, comentar el passat vinícola, o explicar sobre la biodiversitat de la zona.
Recursos humans	Cap
Nombre de participants	Indiferent
Durada de l'activitat	30 a 45 minuts
Observacions	Veure Annex IV: Disseny de l'itinerari autoguiat

Fes el pagès

Títol de l'activitat:	Fer el pagès
Destinataris	Alumnes de secundària i primària.
Objectius	Experimentar les tasques del camp. Aprendre sobre agricultura, alhora que es promou la mobilitat i activitat física.
Descripció de l'activitat	<p>L'espai de la verdolaga reservarà una superfície de 200 m² per a realitzar de forma puntual cultius de secà. El grup d'alumnes realitzarà la sembra i el seguiment periòdic. Els possibles cultius a realitzar, que poden no requerir aigua, són:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cereals d'hivern (blat, ordi, civada o sègol). - Patata. - Calçot - Tomacó de secà rastrec (en aquest cas és de cultiu estiuenc i l'haurien de realitzar grups de casals d'estiu o similar).
Metodologia a seguir	<p>La persona tècnica agrícola o educadora ambiental farà una explicació inicial sobre les tasques del camp que cal realitzar, fent èmfasi a aspectes agroecològics rellevants.</p> <p>Es realitzarà la sembra en una primera sessió, i tasques de seguiment i manteniment en altres sessions. La última sessió, de collita, inclourà una activitat de preparació i degustació de l'aliment produït (fent pa amb tomàquet, per exemple), o les participants s'enduran part de la collita a casa per a compartir amb les famílies.</p>
Recursos humans i materials.	Tècnic agrícola de suport durant tot el cultiu. Prèviament a l'activitat, el gestor de l'espai llaurarà el camp i aplicarà una dosi d'adob orgànic a la part que hagin decidit cultivar.
Nombre de participants	Es pot dividir l'espai en diferents grups d'un nivell educatiu, fins a 20-25 alumnes.
Durada de l'activitat	En funció del cicle de cultiu.
Observacions	El museu de la pagesia posarà a disposició eines antigues per fer les tasques.

El cicle del carboni

Títol de l'activitat:	El cicle del carboni
Destinataris	Alumnes de secundària i primària.
Objectius	Entendre el concepte de matèria orgànica i els diferents tipus i formes que es troben a la natura. Aprendre i observar el cicle del carboni en el medi natural i agrícola.
Descripció de l'activitat	A través de l'observació de diferents materials orgànics de l'entorn s'explicarà el cicle del carboni, com a element fonamental amb diverses formes. S'explicarà la degradació i s'observarà el sòl i la seva composició.
Metodologia de l'activitat	Els participants observen diferents materials orgànics que els ofereix l'educador i que estan recollits del mateix entorn: fulles seques, herba verda, pinassa, branques llenyoses, algun insecte, ... el més divers possible. Es reflexiona sobre què tenen en comú, que tots formaven part d'éssers vius. S'explica que el carboni és l'element fonamental de tots, però amb formes, molècules, molt diferents. Es fa reflexionar els alumnes sobre la degradabilitat de les diferents matèries orgàniques, diferenciant dos grans grups, els materials mecànicament resistents, rics en lignina i els degradables. Es fa un clot al sòl i s'observa la capa superficial i els diferents tipus de contingut orgànic, fullaraca, humus i matèria mineral.
Recursos humans i materials	Educador ambiental.
Nombre de participants	12-15 alumnes per educador
Durada de l'activitat	45 minuts
Observacions	Es pot complementar el taller amb observacions de les característiques del sòl de la finca, per exemple fent la sedimentació d'una mostra de sòl amb ampolles transparents.

GESTIÓ

Necessitats

La gestió de l'espai té dos àmbits clarament diferenciats: el manteniment de l'espai físic, que inclou totes les tasques agrícoles necessàries per al desenvolupament dels cultius i la gestió de les activitats educatives, que inclou la realització, supervisió i gestió de l'oferta.

Respecte al manteniment de l'espai físic, el projecte és un repte, ja que els espais agraris són especialment dinàmics i requereixen d'intervencions periòdiques com l'esporga, el control d'advertícies i el control de plagues i malalties. La realització d'aquestes tasques l'han de fer professionals qualificats i amb experiència en producció agrària. Recomanem la contractació de pagesos o agricultors de la zona.

En cap supòsit contemplem que la collita tingui un valor econòmic significatiu. La finca és molt petita i el perill de vandalisme i la minsa producció no fan viable que tingui una orientació productiva. Per tant, no es pretén que es pugui comercialitzar ni que generi cap valor monetari.

En la valoració dels costos cal tenir en compte que la petita superfície i la ubicació de la finca són un condicionant significatiu. El cost que tindrà el professional de traslladar-se a l'espai per a realitzar la tasca encareix els costos habituals que tenen els agricultors. Aquest aspecte s'ha tingut en compte en els càlculs realitzats tot i que depèn molt de la ubicació i condicions de qui presti el servei.

En el cas de la vinya, es proposa que s'utilitzi la collita per a la festa de la verema i, per tant, que s'organitzi una verema participativa i, per tant, no tindria cost i seria assumit pel pressupost de la festa de la verema. Tot i això s'ha afegit al càlcul de manteniment de cultiu per poder valorar el conjunt de tota l'activitat.

Referent a la gestió de l'oferta educativa, preveiem que sigui coordinada des del museu de la pagesia. Hem construït un escenari probable d'activitat agafant com a referència l'activitat actual del programa d'educació ambiental i hem determinat un cost orientatiu de la supervisió i gestió de l'oferta. Aquest darrer aspecte és especialment important per què qualsevol programa d'educació ambiental requereix d'una gestió i una avaluació que en permeti l'evolució i la millora continua. Augmentar l'oferta d'un equipament existent, com és el cas del museu, ha d'incorporar també l'augment dels recursos humans per a la seva gestió i coordinació.

Independentment de si l'oferta i la coordinació es realitza amb recursos humans propis de l'ajuntament o amb contractacions externes, considerem que el pressupost que s'ha de tenir en compte serà similar en els dos casos.

Tots els costos que es mostren al següent apartat són orientatius i referenciats a costos de mercat i a experiències prèvies i tenen com a objectiu disposar d'una orientació pressupostària per a la presa de decisions. Es recomana que, en cas de voler tirar endavant el projecte es facin les pertinents consultes al mercat per ajustar el pressupost final.

Manteniment agronòmic

Cultiu de la vinya (500 m²):

Mes	Tasca	Ut	Qt	Cost/ut	Suma
Gener	Cultivar manualment	Hores tractor + operari	3	55,00 €	165,00 €
		Podar	2,4	22,00 €	52,80 €
Març	Fertilització orgànica	Tn compost	0,75	25,00 €	18,75 €
		Hores tractor + operari	1	55,00 €	55,00 €
Maig	Tractament fitosanitari	Hores aplicador + motxilla	2	22,00 €	44,00 €
		Hores aplicador + motxilla	2	22,00 €	44,00 €
Juny	Tractament fitosanitari	Hores aplicador + motxilla	2	22,00 €	44,00 €
		Hores aplicador + motxilla	2	22,00 €	44,00 €
Agost	Cavar	Hores peó	16	18,00 €	288,00 €
Setembre	Collita	Hores peó	40	18,00 €	720,00 €
		Transport	0,3	55,00 €	16,50 €
					1.492,05 €

Cultiu dels fruiters:

Mes	Tasca	Ut	Qt	Cost/ut	Suma
Gener	Desbrossar	Hores operari especialista	6	22,00 €	132,00 €
		Hores operari especialista	8	22,00 €	176,00 €
Març	Tractament fitosanitari	Hores aplicador + motxilla	1,5	22,00 €	33,00 €
		Hores aplicador + motxilla	1,5	22,00 €	33,00 €
Maig	Aclarir pereres	Hores operari especialista	2	22,00 €	44,00 €
		Hores operari especialista	6	22,00 €	132,00 €
Juny	Tractament fitosanitari	Hores operari especialista	6	22,00 €	132,00 €
		Collita ametllers i figueres	3	18,00 €	54,00 €
Setembre	Collita i transport de pereres	Peó	3	18,00 €	54,00 €
		Hores operari especialista	6	22,00 €	132,00 €
Octubre	Desbrossar	Hores operari especialista	6	22,00 €	132,00 €
					922,00 €

Oferta educativa

Tasca	hores anuals	Cost/h	Cost anual
Supervisió tècnica de l'espai (6 visites/any)	12	35,00 €	420,00 €
Realització d'activitats guiades(25 a l'any)	75	35,00 €	2.625,00 €
Coordinació i inscripcions	22,5	35,00 €	787,50 €
			3.832,50 €

Festa de la verema

Els costos que es mostren a les següents taules estan extrets dels pressupostos dels darrers anys de celebració de l'esdeveniment:

Despeses	Import
Raïm (2200Kg x 0,30)	660,00 €
Esmorzar, sopar i regal pel sorteig	800,00 €
Ampolles i taps	150,00 €
Impressió i maquetació del programa i llibret	830,00 €
	2.440,00 €

Ingressos	Import
Tiquets de l'esmorzar	710,00 €
Barra	50,00 €
Sorteig	500,00 €
Patrocinadors	1.220,00 €
Venda de vi	200,00 €
	2.680,00 €

A més dels costos i despeses indirectes cal considerar el cost de gestió i coordinació de l'esdeveniment que, durant els anys que es va celebrar, va recaure en persones i col·laboradors voluntaris. Tal com ja s'ha comentat, si es vol consolidar l'esdeveniment, cal preveure el sosteniment econòmic de la feina que representa organitzar-lo. Que la organització la realitzin entitats o personalitats del poble és un valor que creiem que valdria la pena mantenir, però aquestes entitats o persones haurien de poder contractar un professional que realitzés la major part de les tasques o bé disposar d'una persona contractada per l'Ajuntament que realitzés aquesta tasca. En el primer cas un conveni o una subvenció podria ser una fórmula per concretar aquest suport.

De forma orientativa hem fet una estimació de dedicació i cost:

Tasca	hores	Cost/h	Suma
Coordinació i planificació	80	28,00 €	2.240,00 €
Execució	24	28,00 €	672,00 €
			2.912,00 €

ANNEX I: PRESSUPOST D'IMPLANTACIÓ

Capítol 1: Moviments de terres i acondicionament del terreny

Codi	ut	Denominació	Descripció	Total	Preu/ut	Import
1.1	ut	Implantació equips d'obra i replanteig	Partida alçada d'implantació da obra dels mitjans humans i equips necessaris i replanteig	1	650,00 €	650,00 €
1.2.	ut	Tala d'arbres i arbustos i desbrossat	m2 de tala de pins petits i arbustos, inclòs el transport i/o gestió del residus in situ	610	0,45 €	274,50 €
1.3	ut	Neteja	Partida alçada per la neteja de la zona de la barraca, recollida i transport a abocador de restes vàries	1	250,00 €	250,00 €
Total capítol 1						1.174,50 €

Capítol 2: Tancaments

2.1	m	Tanca exterior	Tanca de 1,5m d'alçada, amb postes de fusta de pi tractada amb autoclau classe IV, diàmetre 80mm, distància entre postes 3m, centres de reforç cada 30m amb tornapuntes, amb malla cinètica galvanitzada, incloses les tasques de cimentació dels postes i muntatge	320	29,92 €	9.573,52 €
2.2	ut	Porta	Porta manual de 3x1,5 contruïda amb marc d'acer galvanitzat	1	850,00 €	850,00 €
Total capítol 2						10.423,52 €

Capítol 3: Plantació vinya i fruiters

Codi	ut	Denominació	Descripció	Total	Preu/ut	Import
3.1	m2	Marcar	Replanteig i marcatge de la plantació	1	200,00 €	200,00 €
3.2		Llaurar	Subsolat i llaurat amb tractor petit	470	0,22 €	103,40 €
3.3	ut	Plantar	Plantació de vinya amb planter a rel nua, a un marc aproximat de 1,5 x 2,5m, en formació de vas	470	0,60 €	282,00 €
3.4	ut	Plantar	Plantació de de fruiters de 12/14 de diàmetre de tronc a 1 m d'alçada, servit en test de 35 litres, inclòs excavació del forat de plantació de 60x60x60 cm, aplicació d'adob orgànic i estaca - tutor	10	110,00 €	1.100,00 €
Total capítol 3						1.685,40 €

Capítol 4: Equipaments i mobiliari

Codi	ut	Denominació	Descripció	Total	Preu/ut	Import
4.1	ut	Tauler informatiu	Tauler de fusta de 100x80 cm sobre estructura de fusta de mesures amb dos suports i teulat simple.	1	285,00 €	285,00 €
4.2	ut	Cabana	Partida alçada per a la rehabilitació de la barraca, amb fusta i canyes	1	1.800,00 €	1.800,00 €
4.3	ml	Barana	Barana de fusta	30	65,00 €	1.950,00 €
4.4	ut	Senyalística	Subministrament i col·locació senyal explicativa per l'itinerari	5	374,74 €	1.873,70 €
4.5	ut	Banc de fusta	Subministrament i col·locació de banc de fusta tractada de 2,40m de llarg, amb respatller	5	374,74 €	1.873,70 €
Total capítol 4						7.782,40 €

Resum del pressupost

Concepte	Import
----------	--------

Capítol 1: Moviments de terres i acondicionament del terreny	1.174,50 €
Capítol 2: Tancaments	10.423,52 €
Capítol 3: Plantació vinya i fruiters	1.685,40 €
Capítol 4: Equipaments i mobiliari	7.782,40 €
Pressupost d'execució	21.065,82 €
	13%
Despeses generals	2.738,56 €
	6%
Benefici industrial	1.263,95 €
	21%
IVA	5.264,35 €

Pressupost de contracte	30.332,67 €
--------------------------------	--------------------

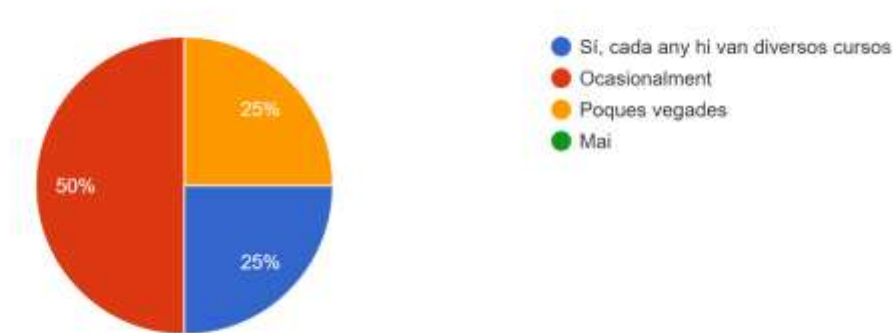

ANNEX III: ENQUESTES A ESCOLES

Dins del pla de treball s'ha realitzat una enquesta online a les escoles i instituts del municipi. S'ha aconseguit que contestin 4 dels 5 centres educatius. El resultat de l'enquesta es mostra en el següent annex:

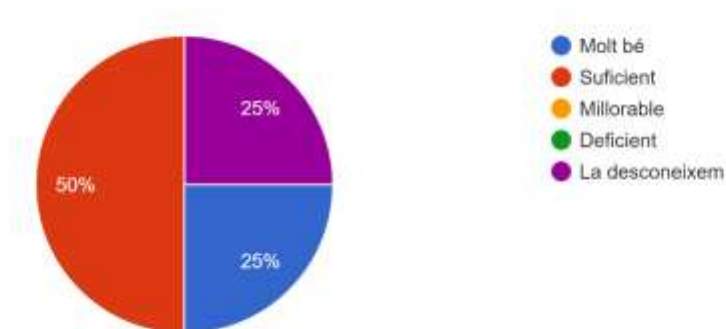
Feu ús de l'oferta educativa del Museu de la Pagesia?

4 respostes

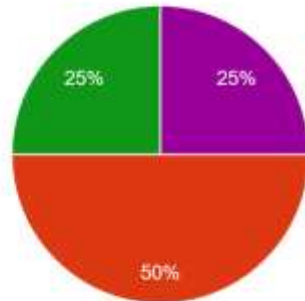
En cas que sí, com valoreu l'oferta d'activitats i itineraris del museu?

4 respostes

Com valoreu l'oferta d'activitats de que s'ofereixen al mateix municipi, relacionades amb d'educació ambiental i/o amb la història agrícola del municipi?

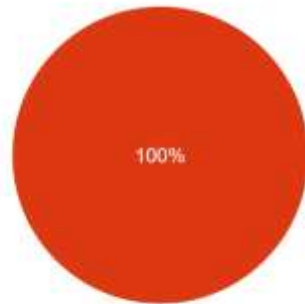
4 respostes

- Excessiva, tenim massa oferta
- Suficient, no ens cal gaire més
- Insuficient, cal potenciar més oferta i més diversa
- Hi ha oferta, però no hem fet moltes activitats i no podem valorar-ho.
- Certament patim un desconeixement de l'oferta educativa del Museu.

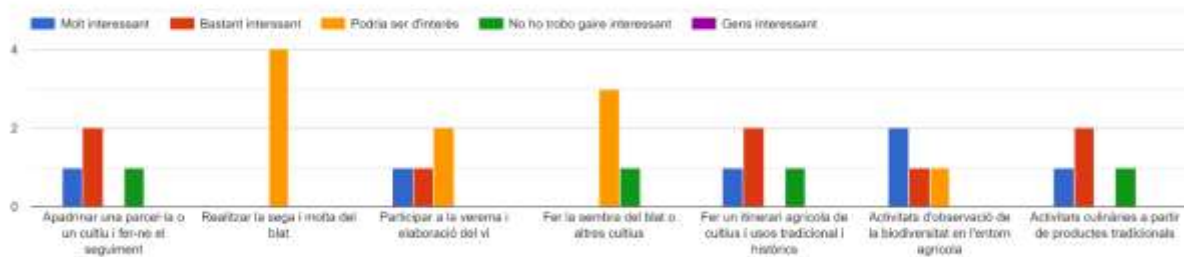
Us interessaria noves activitats basades en l'experiència, per exemple participar de tasques de cultiu, collita o elaboració artesanal, observació de camp, ...?

4 respostes

- Si, segur que hi participariem
- Si, sembla interessant
- Potser, depèn de la programació anual
- No crec, anem ben servits

Valora possibles activitats a oferir, en el marc del vostre centre educatiu.

Alguna idea que puguem recollir per al projecte?

2 respostes

Adaptació d'oferta educativa per nens/neses d'edats entre 3-6 anys.

Estem obert a tornar a fer ús de les activitats del Museu i del propi Museu com havíem fet en anys anteriors.

ANNEX IV: DISSENY DE L'ITINERARI AUTOGUIAT

Es proposa un itinerari autoguiat amb 6 punts d'interès en cadascun dels quals hi haurà un cartell explicatiu. En aquest annex es fa una primera proposta d'aquest itinerari que probablement s'haurà d'adaptar a l'estil del museu.

1. Introducció

L'hort de la Verdolaga és un espai per mostrar com era el passat agrícola de Castellbisbal i com va evolucionar especialment a partir de la segona meitat del s.XX. L'antiga vila agrària que es sustentava en el cultiu del vi va anar canviant fins a esdevenir l'actual vila dedicada al comerç i als serveis i on només queden uns pocs vestigis del passat agrari. Castellbisbal, però, no seria ara si no hagués estat abans una vila vitivinícola. En aquest espai us convidem a conèixer i experimentar com era el nostre passat per a pensar i somniar un futur millor i més sostenible

2. Bosc

La majoria d'espais naturals de la vil·la són actualment boscos de pins o matolls. Els arbres són relativament joves, només d'algunes desenes d'anys, per què ocupen espais que, no fa pas tant, eren espais agrícoles. Fins a mitjans del s. XX qualsevol tros de terra s'aprofitava per produir per què d'això en depenia la subsistència de les famílies que vivien de l'agricultura.

Per a poder treure més rendiment de la seva producció moltes famílies de pagesos van començar a fer el "reparto", la venda ambulat de vi i altres productes del camp o elaborats. L'activitat de la venda ambulat va proliferar molt i, a la vegada, creixien les activitats dels sectors de serveis i la indústria. Això va provocar el progressiu abandonament de l'agricultura, especialment a partir dels anys 70 del s. XX i va provocar la reparició del bosc, especialment de pi blanc, alguna alzina i roures en els racons més humits.

3. Vinya

La vinya és un cultiu excepcional, s'adapta a tot tipus de sòls i té una gran resistència a la sequera. És un cultiu ancestral que va arribar fa 2.700 anys a través dels fenicis i des de llavors s'ha cultivat a quasi totes les comarques del nostre país. La transformació del fruit en vi permetia al pagès conservar el producte i obtenir més valor afegit de la producció.

Va ser a partir del s. XVIII que es produeix una expansió del cultiu de la vinya gràcies al comerç de l'esperit de vi (l'aiguardent obtingut de la destil·lació del vi). Els mercats més importants van ser les colònies d'Amèrica i el nord d'Europa. Més tard, al s. XIX, va ser l'exportació del vi que va mantenir l'expansió del cultiu de la vinya a tot el país.

El cultiu es va expandir a Castellbisbal mitjançant contractes "a rabassa morta". Els propietaris cedien un terreny a un pagès a condició que el desbrossés i hi plantés vinya a canvi del pagament d'una part de la collita. El rabassaire mantenia el dret d'ús mentre visquessin dues terceres parts dels ceps (el contracte podia arribar durar uns 50 anys i va ser font de molts conflictes socials a principis de segle XX).

El cultiu estava orientat quasi totalment a la producció de vi. Per evitar la dependència dels intermediaris, que sovint es posaven d'acord per a pagar preus baixos, va sorgir l'activitat del "reparto", la venda ambulat, que va proliferar de forma excepcional durant els anys 50 i 60.

4. Fruïters

A finals de s. XIX una gran plaga va assotar totes les vinyes del país i de la resta del món. La fil·loxera (*Daktulosphaira vitifoliae*), un insecte originari d'Amèrica, es va propagar ràpidament i va provocar la mort totes les plantacions.

Al principi la plaga va ser una benedicció perquè va afectar primer les plantacions de França i va fer pujar el preu del vi durant uns anys, però va acabar arribant a tot el país. Es van haver d'arrencar tots els ceps i replantar-los amb peus americans, més resistents a la plaga o bé canviar el cultiu a arbres fruiters.

Canviar una plantació de vinya era una inversió costosa i no tornava a produir fins després d'uns anys. També va afectar els rabassaires que perdien el dret d'ús de la terra si els ceps morien i això va fer augmentar els conflictes socials.

La crisi de la fil·loxera va ser molt profunda i va accelerar el procés de despoblació rural i la substitució de la vinya per fruiters. A Castellbisbal van proliferar les plantacions d'ametllers, pomeres, pereres, cirerers i presseguers.

5. Dipòsit

A part de la fil·loxera, el gran enemic de la vinya és el Mildiu, un fong que va arribar d'Amèrica a través dels ceps americans empeltats que s'importaven per a solucionar el problema de la fil·loxera. Es tracta d'un fong (*Plasmopara viticola*) que és especialment virulent a la primavera, quan les pluges i les temperatures suaus afavoreixen la seva proliferació. Provoca taques grogues a les fulles que acaben caient. També afecta el fruit

El tractament fungicida contra el Mildiu era una activitat clau en el món de la vinya. Per a controlar-lo s'utilitzava el Brou Bordelès, una solució de coure i hidròxid càlcic que es preparava a peu de finca. Petites basses com aquesta recollien l'aigua filtrada de les pluges i permetien disposar-ne per a la preparació del brou.

6. Camp

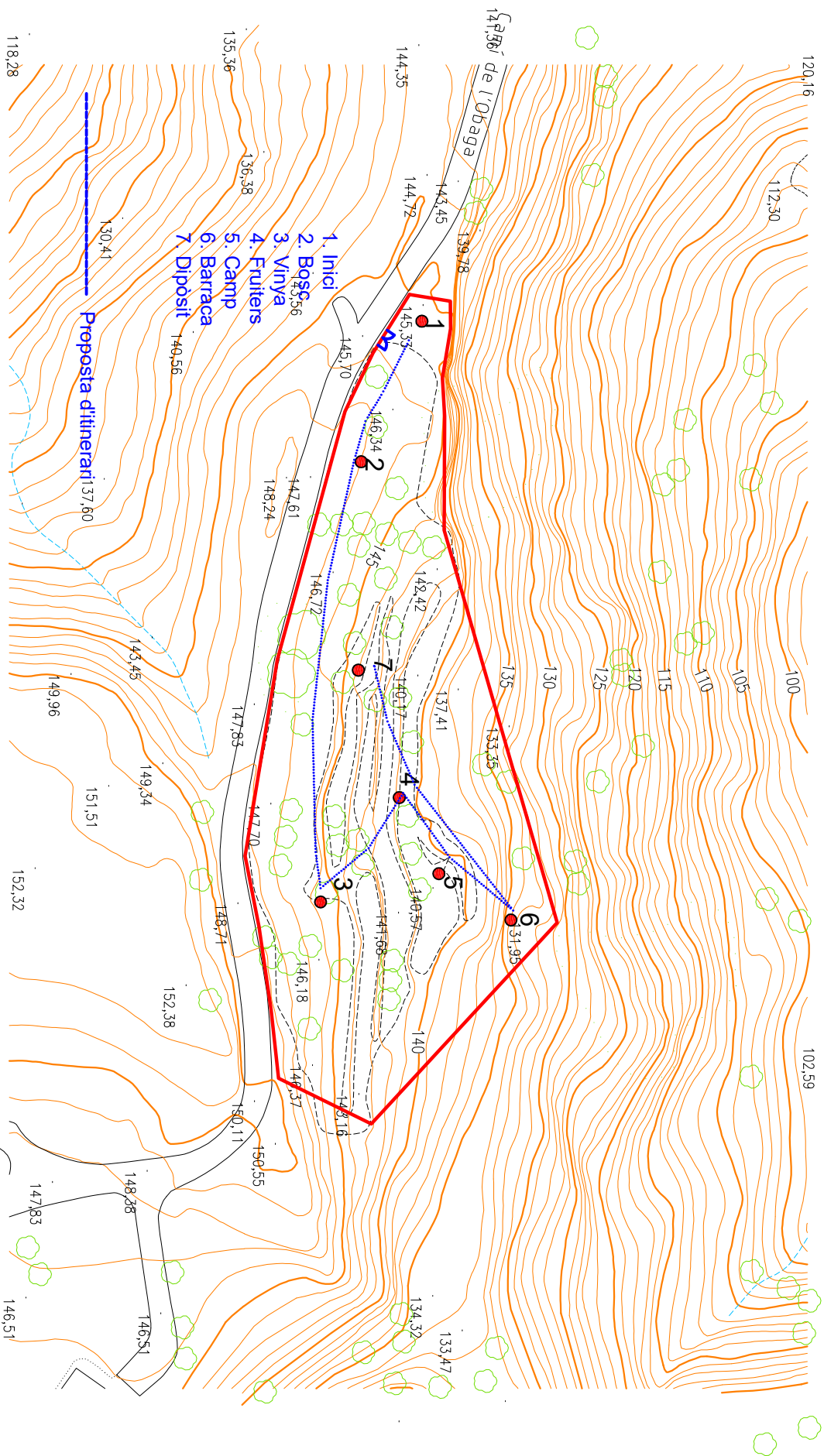

A més de la vinya i els fruiters també es cultivaven productes per a l'auto consum o per al mercat local. En espais on es disposava d'aigua per regar proliferaven els horts amb tot tipus d'hortalisses, enciams, tomàquet, ceba, carbassó, pebrot, ... En les terres de secà com aquesta es podien cultivar cereals d'hivern (blat, sègol, ordi o civada) o patates, alls o algunes varietats de tomàquet de secà.

7. La barraca de vinya

Antigament la feina a la vinya era dura i es feia de forma manual o bé amb l'ajut de bestiar per carregar o per llaurar. El pagès s'hi passava tot el dia treballant i necessitava d'un espai on aixoplugar-se de la calor o de la pluja i on desar les eines i guardar també el bestiar.

És per això que proliferen arreu del territori les barraques de vinya, que són petites construccions fetes de forma senzilla, amb els materials que es disposava al mateix indret. Les més tradicionals i que han perdurat més són les fetes de pedra seca, però també s'utilitzaven altres tipus d'estructures i materials com canyes, fusta o terra.

Ajuntament
Castellbisbal

"Hort Verdolaga"

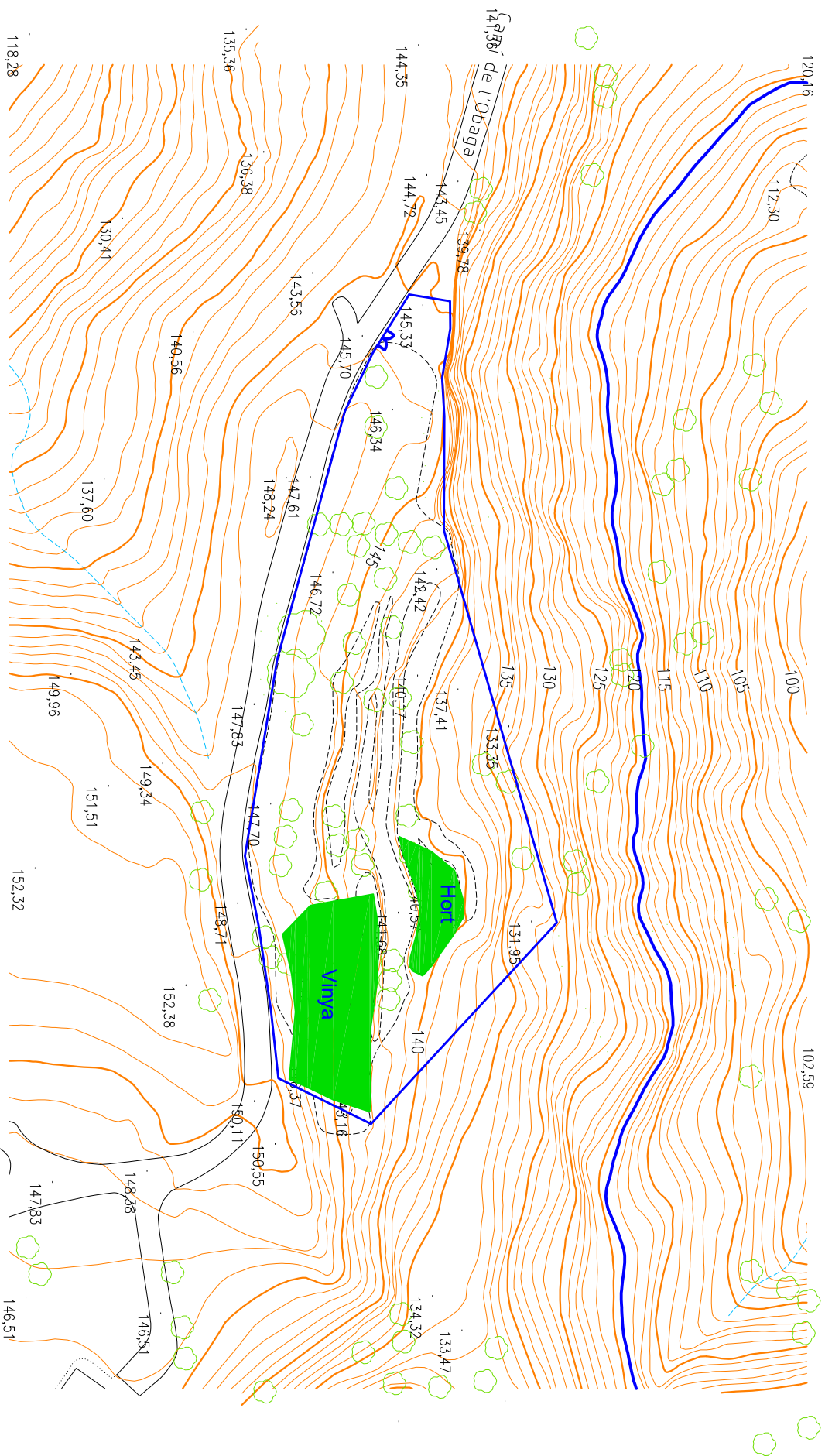
Plànol:
detall itinerari

Escala:

1/1000

Full: 1/1

&Tarpuna
 INICIATIVES
 SOSTENIBLES

Ajuntament
Castellbisbal

"Hort Verdolaga"

Plànol:
zones cultiu

Escala: 1/1000

Full: 1/1

&Tarpuna
INICIATIVES
SOSTENIBLES

**Diputació
Barcelona**

**Àrea d'Acció Climàtica
i Transició Energètica**

Gerència de Serveis de Medi Ambient

*Comte d'Urgell, 187
Recinte de l'Escola Industrial
08036 Barcelona*

*www.diba.cat/mediambient
[@AccioClimaDiba](https://twitter.com/AccioClimaDiba)*